

ANKARA'DA EVRİM GÜNLERİ

Evrim Çalışma Grubu, Çankaya Belediyesi Toplumsal Dayanışma Merkezi'nin desteğiyle, 16-17 Şubat 2007 tarihleri arasında "Çankaya Evrim Günleri"nin Şubat programını düzenledi. Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde yapılan ilk günün konuşmacıları Porto Riko Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Tuğrul Giray, Hacettepe Üniversitesi ve TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi) üyesi Dr. Şevket Ruacan, Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğretim üyesi Musa Doğan ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Şükran Sevimli oldu. İlk gün konuşmacıları günlük yaşamdan hastalıklara, tarımdan hijyene biyolojik-sosyolojik ve bilişsel evrim kavramları üzerinde duran ve bu kavramları açıklayan sunumlar verdiler.

İkinci günün ilk konuşmacısı olan Akdeniz Üniversitesi'nden Prof. Dr. Yaman Örs ise, evrim sözcüğünün farklı alanlarda gelişmekte olan birden çok anlamı ifade eden bir kavram haline geldiğini vurgulayarak, dilimizde bu alanda yapılan kullanım, anlatım ve çeviri hatalarından bahsederek, bu hatalara örnekler verdi.

Günün ikinci ve programın son konuşmacısı olan Harvard Üniversitesi öğretim görevlisi Dr. Andrew Berry ise, izleyicilere son derece keyifli, enerji ve bilgi dolu geçen 2 saat boyunca, "indirgenemez karmaşıklık" gibi evrim bilimi ilişkili kavramlar, çeşitli hastalık etkenlerinin insanlığın başına bela oluşuna neden olan uyumlarda işleyen mekanizmalar konusunda bilgi verdi. İnsanın Afrika'dan başlayan serüveninin öyküsüne de değinen Dr. Berry, anlatımın bir bölümünü de gözün evrimiyle ilgili de kısa bir belgesel üzerinden yaptı.

Son yıllarda kullanılmaya başlayan "akıllı tasarım" terimiyle ilgili olarak ortaya atılan kavramları açıklayarak bilimin ne demek olduğu üzerinde duran Dr. Berry, bilimsel düşünce ve din düşüncesinin birbirlerinin alanlarına karışmadan bir arada sorunsuzca var olabileceğini vurguladı.

Dr. Berry, programın sona ermesinden sonra biraz da bizim sorularımızı yanıtladı.

BTD: Sunumunuzda, koruma çalışmalarında evrimsel verilerin yön verici olabileceğinden bahsetmişsiniz. Bunu biraz daha açıklayabilir misiniz?

AB: Jeolojik süreçler boyunca büyük yok oluşlar yaşandı. Bunların bir kısmında Dünya üzerindeki türlerin %80'i %95'i gibi oranlarda yok oluşlar gerçekleşti. Bir büyük yokoluşun daha yaşanmayacağını hiçkimse garanti edemeyeceği gibi, türlerin yok oluşları da devam edecek. Bu noktada, herşeyi korumaya gücümüzün yeteyeceğini anlamak ve genetik açıdan "eşsiz" sayılacak türlere yoğunlaşmak gerekiyor. Bu noktada da işe evrimsel veriler giriyor. Bir canlının genetik açıdan ne derece eşsiz olduğunu göstergesi, o canlının evrimsel geçmişi ve akrabalık ilişkileri. Soy ağacında diğerlerinden uzakta yer alan, onlardan çok daha farklı bir evrimsel geçmişe sahip olan canlılar, genetik anlamda da daha değerliler. Herhangi bir canlı türünün kaybetmek tabii ki kötü. Ancak, bu canlıları kaybetmek, gerçekten çok kötü olur.

BTD: İnsan türü olarak evrimimiz devam ediyor mu?

AB: İnsanlar evrimi farklı algılıyorlar, özellikle de bir anda ortaya çıktığını düşünüyorlar. Oysa durum böyle değil. Evrim, sanıldığının aksine, bir takım sıradan tesadüflere

dayalı değil. Sıklıkla, zaten var olan bir yapının farklı bir işlev kazanması yoluyla ortaya çıkıyor. Örneğin, bazı küçük dinazor türlerinde ısınmayı sağlamak için ortaya çıkmış olan tüyleri ödünç alıyor ve onları kullanan kanat yapılarının oluşumunu sağlıyor. Ve de bu süreçler bir gecede olagelmiyor, çok uzun zaman alıyor. Bir goril "Eh haydi ben artık 2 ayak üzerinde yürüyeyim" diyerek ayağa kalkmıyor. İki ayak üzerinde dik yürümeye geçişte çok önemli miktarda mekanik değişim yer alıyor ve hatta bu geçişin süreci hâlâ devam ediyor. Etrafımıza bir bakın, bir çoğumuz sırt, bel, kalça ya da diz eklemlerimizde ağrılar çekiyoruz. Çünkü, bu evrim süreci hâlâ tamamlanabilmiş değil. Henüz iki ayak üzerinde yürüyüşte mükemmelliğe ulaşabilmiş değiliz. Tabii ki evrimimiz devam ediyor, olasılıkla normalde olması gerekenden daha yavaş ama yine de devam ediyor ve edecek, diğer herşeyin evriminin devam ettiği gibi.

BTD: Peki insanın evrimsel geleceği nasıl bir yöne doğru gidiyor? Neye benzeyeceğimize konusunda öngörüler var mı?

AB: Evrim tahmin edici özellikte bir bilim değil. Belirli olaylar küçük tahminler yapmaya izin veriyor. Ancak, evrim genin tarihi boyunca başına gelmiş ya da gelecek olaylardan etkileniyor. Bunların bir kısmı da ani olaylar olabiliyor. Dolayısıyla da net bir cevap vermem olanaksız. Ancak, daha yararlı özelliklere sahip olacağımızı açıkçası hiç sanmıyorum. Şimdi bir düşünün, ben eğer bundan binlerce yıl önce belirli ölçüde kusurlu bir birey olsaydım, beni ya bir aslan yiyecekti ya da başıma başka birşey gelecekti ve ben doğal seçimle yok olacaktım. Ama bugün yok olmam, hatta çocuk sahibi olabilirim, dolayısıyla benim kusurlu genim de devam edebilir. Bu benim kusurlu genimi geçireceğim çocuğum için de geçerli. Böylece de, türümüzün gen havuzunda bu genin sıklığı artar. Evet, bir yandan toplu taşımacılığın artık göğün sınırlarını zorlaması sayesinde melezlik oranı da çok artmış durumda, ve bu aslında bir türün gen havuzu için son derece avantajlı. Ancak, bizler doğal seçilimi devreden çıkardık sayılır. Bu da, hem gen kalitesini zayıflatıcı hem de bazı özelliklerin baskın hale geçip geçmeyeceği konusunda tahmin yapmayı engelleyici. Örneğin, yaşamlarımızda görüşe daha fazla gereksinim duyacağımız için gelecekteki insanın daha büyük gözlü olması, yalnızca doğal seçim geçerli olsaydı söylenebilecek birşeydi. Ancak, şu anda gelecekteki insanın daha büyük gözlü ya da daha küçük kulaklı ya da saçsız olacağını söylemek olası değil. Büyük olasılıkla şimdiki halimizden çok da farklı olmayacağız.

Deniz Candaş